

**A HOLLANDIAI FRÍZ KISEBBSÉGI NYELV JOGGYAKORLATA PÉLDAÉRTÉKŰ A ROMÁNIAI ÉS
SZLOVÁKIAI MAGYAR ANYANYELVŰ LAKOSSÁG SZÁMÁRA.**

POLITIKAI IRÁNYVONAL JAVASLAT AZ ÚJ EU-TAGOK SZÁMÁRA.

DRS. LANDMAN GÁBOR

JANUÁR 2010.

1. Bevezető

Hollandiában Romániához hasonlóan létezik egy kisebbségi nyelv, a fríz, amelyet az ország északi részén, Frízországban, beszél egy majd félmillió fős autonóm kisebbség. A fríz nyelv a holland nyelvtől eltérő önálló nyelv, amely nagyon közel áll a régi angol nyelvhez. Hollandiában 440 ezer ember beszél frízül, ebből 350 ezer anyanyelvének tekint. Hollandián belül tehát, a fríz nyelvet az összlakosság közel 3 százaléka ismeri, anyanyelvként körülbelül 2 százaléka használja. Frízországban a lakosság 95 százaléka ért frízül.

2. A fríz nyelv használatának jogi kerete

Hollandia 1998-ban ratifikálta az Európai Regionális Nyelvek Kartáját (amit Románia 2008-ban, Szlovákia már 2002-ben). A fríz nyelvet elsősorban Frízországban, de jog szerint egész Hollandiában hivatalos nyelvként lehet használni. Hollandiában a fríz nyelvhasználatot nem kötötték egy adminisztratív százalékhoz, mint például Erdélyben, ahol csak azokon a településeken használható a magyar nyelv, ahol a lakosság meghaladja a 20 százalékos arányt. Sajnos Hollandiában is volt példa arra, hogy a kisebbségi nyelvet nagyon korlátozták. Így 1948-ban a holland hatóságok még rendkívül megalázó módon fríz parasztokat büntetnek meg, mert a tejes kannájukra frízül írták fel azt, hogy molke (tej), és nem hollandul (melk). A hatóságok azzal indokolták a hatósági eljárást, hogy a hatályos kormányrendelet szerint nem lehet a fríz elnevezést használni. Még sok fríz emlékezhet az 1951 előtti időkre, az úgynevezett gumibot péntekre (kneppelfreed), amikor a rendőrség kemény fellépéssel oszlatott fel egy tüntető tömeget, amely a fríz nyelvnek a bírósági tárgyalásokon való hivatalos használatáért tüntetett.

2

3. A fríz nyelv használata az oktatásban

Frízországban a fríz nyelv oktatása minden általános- és középiskolás számára kötelező. Így, bár a lakosságnak csak az 54 százaléka fríz anyanyelvű, minden frízországi lakos érti a fríz nyelvet. Frízországban most indították be a háromnyelvű általános és középiskolákat, ahol fríz, holland és angol nyelven oktatnak. Minden hivatalos oktatásügyi szerv azt hangsúlyozza, hogy az anyanyelven történő oktatás az érvényesülésnek alapfeltétele. Több tudományos vizsgálat bizonyítja, hogy azok a gyerekek, akik az anyanyelvükön tanulnak, jobban érvényesülnek, és ugyanolyan jól tanulnak meg hollandul vagy angolul, mint a holland nyelvterületen elő diákok, sőt jobban és gyorsabban tanulnak meg angolul beszélni. Sajnos mind a mai napig nem sikerült végleges felszámolni azzal a rendkívül ártalmas tévhittel, hogy a gyerek jobban érvényesül, ha a többségi társadalom nyelvén tanul, és nem az anyanyelvén.

4. A fríz nyelv használata a kereskedelemben

Frízországban több cég is van, amely a fríz nyelvet használja a kereskedelemben. Természetesen nincs olyan törvény vagy bármilyen jellegű nyomás azokon, akik kizárólag a fríz nyelvet használják holland feliratok nélkül. Az utóbbi

ráadásul állami támogatásban részesítik. Az AFUK (Fríz nyelv alapítvány) ingyen oszt szét olyan matricákat, amivel jelezni lehet a vásárlók felé, hogy frízül is lehet beszélni.

5. A fríz nyelv használata a közigazgatásban

Napjainkban Frízországban már a községek dönthetik el, hogy a fríz feliratok mellé holland nyelvű táblákat is helyezzenek-e el. Így néhány településen, már csak fríz nyelvű helységnév táblákkal és utcanevekkel lehet találkozni. Ha a kétnyelvű táblák mellett döntenek, akkor a fríz nyelvű tábla kerül az első sorba, a holland pedig a másodikba. A polgármesteri hivatalokban és a frízországi megyeszékházán a hivatal elnevezését tartalmazó táblák fríz nyelvűek.

A frízországi közigazgatási állások meghirdetésénél a fríz nyelv ismerete, vagy a fríz nyelvhez való pozitív magatartás alapfeltételnek számít. Frízországban minden új lakos egy ingyen fríz nyelvtanfolyamot kap ajándékba. A frízországi hatóságok így akarják ösztönözni az embereket arra, hogy tanuljanak frízül. Több kampányt finanszíroznak állami és európai forrásból, amelyek arra buzdítják az embereket, hogy frízül beszéljenek a munkahelyükön, vagy a hivatalban. Természetesen a szülőket is arra szólítják fel, hogy gondoskodjanak a fríz anyanyelv ápolásáról. Ez érvényes azokra a településekre is, ahol a frízek aránya nagyon kicsi (10 százalék vagy annál kisebb). Ezen kívül a fríz települések egy része kizárólag fríz nyelven kommunikál a megyével.

A közigazgatási nevek általában csak fríz nyelvűek, mint például a wetterskip, (megyei vízügyi hatóság). A holland nyelvű elnevezésüket hivatalosan nem szabad használni.

Azok, akik bizonyítani tudják, hogy Frízországból származnak, a hollandosított neveket a fríz eredetire változtathatják vissza. Így például Zuidema-ból Sudema lesz vagy Roodbergen – Readbergen.

6. A fríz nyelv használata a bíróságokon

A fríz egy teljesen hivatalos nyelv Hollandiában. A bíróságokon a jegyzőkönyvtől az ítéletig minden fríz nyelven készülhet el. Amennyiben egy céget vagy társulatot akarunk alapítani, akkor azt fríz nyelven is megtehetjük. Más közjegyzői szerződéseket, lehet az egyszerű házvásárlás vagy végrendelet fríz nyelven lehet kiállítani, anélkül hogy a hivatalos fríz nyelvű szöveget egy holland nyelvű fordítással kelljen párosítani. A ljuwertti bíróság adatai szerint a bíróság alkalmazottjainak 53 százaléka aktívan beszél frízül, 46 százaléka pedig érti a fríz nyelvet. A fennmaradó 1 százalék egy furcsa kivétel, mivel a bíróság álláshirdetéseiben kötelező elvárás a fríz nyelv alapismerete.

7. A fríz nyelv használata a médiában

Hollandiában a hivatalos holland közmédiában az Omrop Fryslan fríz médiacsoport fríz nyelven sugároz tévé- és rádióműsorokat. Több újságban jelennek meg fríz nyelvű cikkek. Hollandiában a fríz nyelvű könyvek és fríz

nyelvű kiadások állami támogatásban részesülnek. Alkalmanként előfordul, hogy egy híres holland énekes veszi a fáradságot, hogy egy slágeréből, egy fríz változatot készítsen, mint ahogy Guus Meeuwis tette, amikor Ljouwertben az egyik legsikeresebb slágerét frízül énekelte („It is in Nacht”). A fríz kiejtés megtanulása egy holland anyanyelvű ember számára komoly feladatot jelenthet.

8. Beszéljen frízül kampány

A fríz nyelvet több kampánnyal is próbálják népszerűsíteni. A fríz nyelvet 1980-ig visszaszorították, és csak nagyon korlátozott feltételek mellett lehetett hivatalos nyelvként használni.

Napjainkban megyei, országos és európai szinten léteznek források a fríz nyelv használatára. Minden frízországi politikai irányvonal a fríz nyelv védelmét és kizárólagos használatát az Európai Regionális Nyelvek Kartájában megfogalmazott jogokra és előírásokra alapozza.

9. Hivatalos nyelv, korlátozó feltételek nélkül

Sajnos még Hollandiában is vannak tisztázatlan apróságok, annak ellenére, hogy a fríz a Holland Királyságnak a hivatalos nyelve. Így előfordul, hogy Frízországon kívül a nyelvi jogok érvényesítése praktikus akadályokba ütközhet. Az Európai Regionális Nyelvek Kartája csak Frízországra vonatkozik, viszont a fríz nyelv egész Hollandia területén hivatalos nyelv.

Előfordul, hogy nem figyelnek a fríz nyelvi jogokra, így például a holland útleveleken és jogosítványon még nem szerepelnek fríz nyelvű feliratok. Fríz érdekvédelmi társulatok azt szorgalmazzák, hogy ezeket a diszkriminatív megnyilvánulásokat szüntessék meg.

10. A fríz nyelv használatára vonatkozó irányvonal

Több fríz település elfogadott egy politikai irányvonalat, amely a következőkre vonatkozik:

- Csak fríz nyelvű táblák elhelyezése a polgármesteri hivatalon.
- Kizárólag fríz nyelven meghirdetett állások.
- A fríz községek egymás közötti kommunikációja kizárólag fríz nyelven történjen.
- Új utcanevek kizárólag fríz nyelven állíthatóak ki.
- A polgármesteri hivatal fríz nyelven kommunikál a polgárok felé.
- Minél többet kell fríz nyelven publikálni.
- A tanács kizárólag fríz nyelven készíti a jegyzőkönyveit.

A holland törvény biztosítja azt a jogot, hogy az, aki nem beszél frízül holland nyelven is értesülhessen a tanács döntéseiről. Ezt a jogot egy holland anyanyelvű ember úgy érvényesítheti, hogy egy holland fordítást készíttet. Amennyiben a szóban forgó holland anyanyelvű állampolgár személyesen érintett valamilyen ügyben, akkor a fordításért nem kell fizetnie.

11. További nyelvvédelmi javaslatok

Az európai regionális nyelvek tanácskozó testülete azt javasolta a holland kormánynak, hogy ha a kormány a holland alkotmányba belefoglalja azt, hogy a holland Hollandiában egy hivatalos nyelv, akkor a fríz nyelvet is bele kell foglalni. Ez a téma úgy került napirendre, hogy holland politikusok felvetették annak a lehetőségét, hogy a holland alkotmányba belefoglalják azt, hogy Hollandiának mi a hivatalos nyelve. Erre a fríz testülete azt javasolta, hogy a következő szöveget használják, ha az alkotmány megváltoztatásra kerülne sor. Hollandia hivatalos nyelve a holland nyelv, Frízországban emellett a fríz is hivatalos nyelv. Egyébként Finnország, Szlovénia, Spanyolországban és Svájcban több hivatalos nyelv létezik az alkotmány szerint.

12. Egyesített Európa

Hollandiában manapság már teljesen elképzelhetetlen, hogy bármilyen megszorító intézkedéssel vagy közigazgatási törvényekkel korlátozzák a fríz nyelv használatát. Az egyesített és jóléti Európa csak a jogegyenlőségre és a nyelvi jogok ⁽¹²⁾ iránti tiszteletre épülhet fel. Frízországban már felismerték, hogy több nyelvben több jövő van. Azok, akik kíváncsiak a fríz nyelv bővebb ismertetésére itt olvashatják el a Szív Nyelve című kiadványt [fríz](#), [angol](#), [holland](#) és [német](#) nyelven.

Drs. Landman Gábor

Európai Magyar Emberjogi Alapítvány Közép-Európa

KÉPEK A FRÍZ NYELV HASZNÁLATÁRÓL. A HOLLAND ELNEVEZÉST PIROSSAL JEJÖLTEM BE.

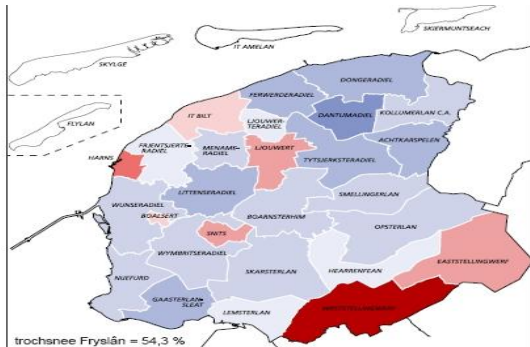
1.

A fríz nyelvet Észak-Hollandiában beszélik a Frízország nevű megyében. Ezen kívül Németországban is beszélik a nyelvet.

Forrás: Eurominority.org

2.

trochsnee Fryslân = 54,3 %
De memmetaal is as neikommend definiearre: de taal dêrt de respondint yn grutbrocht is. Boppedisende provinsjeskaart omfiemet persintaazjegegevens fan respondinten dy't oanjûn na it Frysk as memmetaal te hawwen.

memmetaal in %	
80 - 89	40 - 49
70 - 79	30 - 39
60 - 69	20 - 29
50 - 59	10 - 19

A hollandiai fríz nyelvterület részletes képe.

Frízországban a lakosság 54 százaléka beszéli a frízret anyanyelvként. Azonban a lakosság 95 százaléka ért frízül.

A kék színű területeken több mint 50 százalék fríz anyanyelvű. A piros színűeknél 50 százalék alatt van.

Forrás: Fryslan.nl

3.

Frízország Megye Tábla

Frízország területe teljesen egybeesik Frízország megyével. Ennek a területi egységnek csak fríz nyelvű hivatalos neve van. A Holland nyelvű elnevezést nem lehet hivatalosan használni.

Forrás: H.W Fluks

4.

Kétnyelvű helységtáblák.

Frízországban a község döntheti el azt, hogy egy vagy kétnyelvű táblákat használ. A kétnyelvű tábláknál a holland nyelvű változat kerül a második helyre.

Forrás: H.W Fluks

5.

Egynyelvű helységnevé táblák.

Sok településen már nem használnak kétnyelvű táblákat hanem kizárólag fríz nyelven írják ki az utcaneveket.

Forrás: H.W Fluks

6.

Fríz nyelvtanfolyam.

Aki Frízországba költözik, azt egy fríz nyelvtanfolyamot kap ajándékba.

Forrás: Fryslan.nl

7.

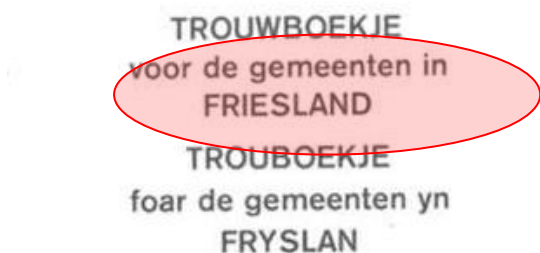

Taaltske

Az újszülöttek kapnak egy információs csomagot amelyben a fríz anyanyelvi oktatásra és nevelésre buzdítják a szülőket.

Forrás: Fryslan.nl

8.

Házassági anyakönyvi kivonat

A fríz nyelv természetesen egy hivatalos nyelv, házasságleveleket, anyakönyvi kivonatokat fríz nyelven is ki lehet állítani.

Forrás: kneppelfreed.nl

9. Kétnyelvűség a megyei tanácsnál.

10. A háromnyelvű iskola.

Az anyanyelvű oktatás nem megy a többségi nyelv elsajátításának rovására, hanem megkönnyíti azt. Ezenkívül az angol nyelvet is könnyebben tudják elsajátítani.

Forrás: Frysk.nl

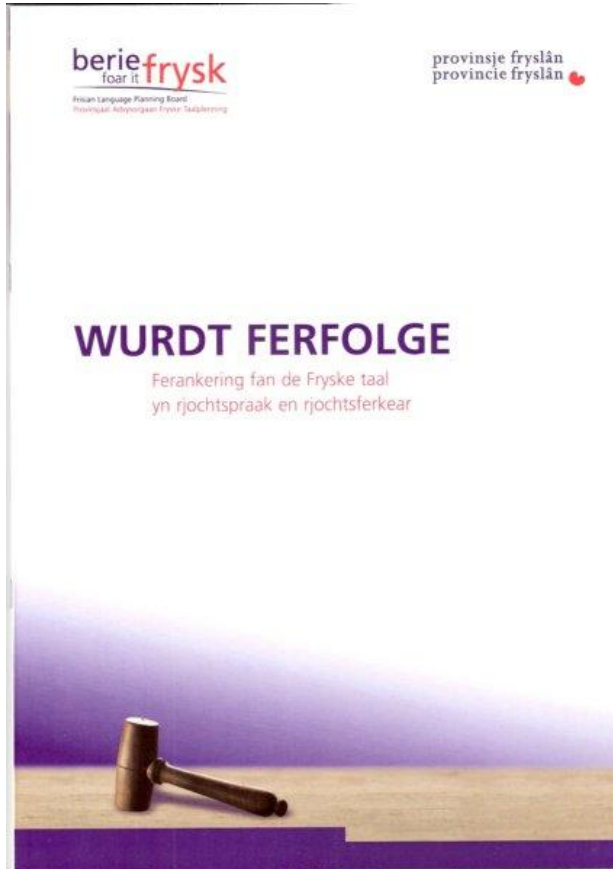
11. A fríz nyelvet a kereskedelemben is gyakran használják.

Természetes nincs olyan törvény vagy bármilyen jellegű nyomás azokon, akik kizárólag a fríz nyelvet használják holland feliratok nélkül. Az utóbbit állami támogatásban részesítik.

Forrás : Saját készítésű képek.

12.

A tárgyalásokon Frízül lehet beszélni.

A ljuwertí bíróságokon ki vannak téve táblák, amelyeken az áll, hogy a tárgyalás során a fríz nyelvet lehet használni.

13.

Frysk yn it rjochtsferkear

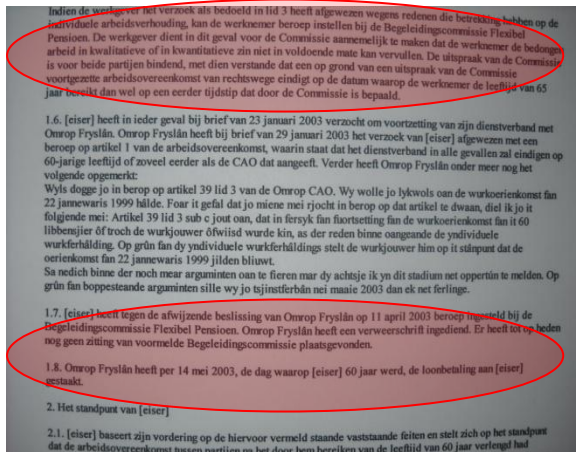
- Ynliding
- It ôflizzen fan de eed, it ûnthjst of de beflâstiging yn it Frysk
- Wannear hat mienen it fersk om op in sittings Frysk te praten?
- It brûken fan it Frysk op strafsettings
- It brûken fan it Frysk op soarsje settings
- It brûken fan it Frysk op bestjoersrechtlike settings
- It brûken fan it Frysk op strafsettings bûten Fryslân
- Wat moat der yn it prosesferhaal opnommen wurde as der Frysk gear is?
- Wat is der regule oer it brûken fan it Frysk yn prosesstikken?
- Wat regule de wet as it giet om it brûken fan it Frysk yn stikken en oeffen dy't ynskreaun wurde moatte yn repeniere registers, akten, ensafuorthene?
- De beëdigde oersetter foar de Fryske taal
- Wêr is it wetlik regule?

Ljuwertí bíróság fríz nyelvű tájékoztatója.

A ljuwertí bíróság természetesen fríz nyelven is tájékoztatja a lakosságot

14.

A hivatalos ítéletben benne tartják az ügy releváns részeit és azokat nem fordítják le holland nyelvre, hiszen a fríz nyelv ugyan hivatalos nyelv mint a holland (twadde rykstaal)

Forrás : <http://www.rechtspraak.nl>

15.

Fríz nyelvet polgármesteri hivatalokban lehet használni.

A legtöbb frízországi településen a polgármesteri hivatalokban minden ki van írva frízül. Mindent hivatalos kérvényt fríz nyelven lehet beadni és ezekre fríz nyelven kaphatnak a lakosok választ anélkül hogy egy diszkriminatív 20 %-os küszöböt alkalmaznának.

Forrás : Saját készítésű képek. Littenseradiel községben

16.

Beszélg Frízül kampány.

Több civil és állami kezdeményezés létezik a fríz nyelv használatának bátorítására.

Beszél csak frízül, egy csókkal Douzzentől. Douzzen a világhírű fríz topmodell, aki ingyen vállalta a szép fríz anyanyelve népszerűsítését.

Forrás : <http://www.praatmarfrysk.nl/>

17.

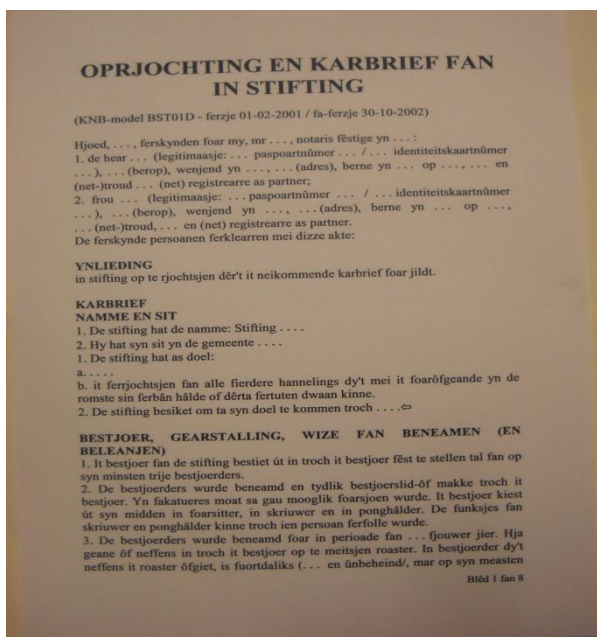

Nincs hivatalos korlát.

A Fríz nyelv egész Hollandia területén hivatalos nyelvként használható annak ellenére, hogy a fríz nyelv Hollandia összlakosságának a 2 százalékának az anyanyelve.

Senkit nem zavar az, hogy a fríz nemzeti zászlót a frízországi állami épületekre tetszik ki, vagy, hogy Frízországon kívül használják.

18.

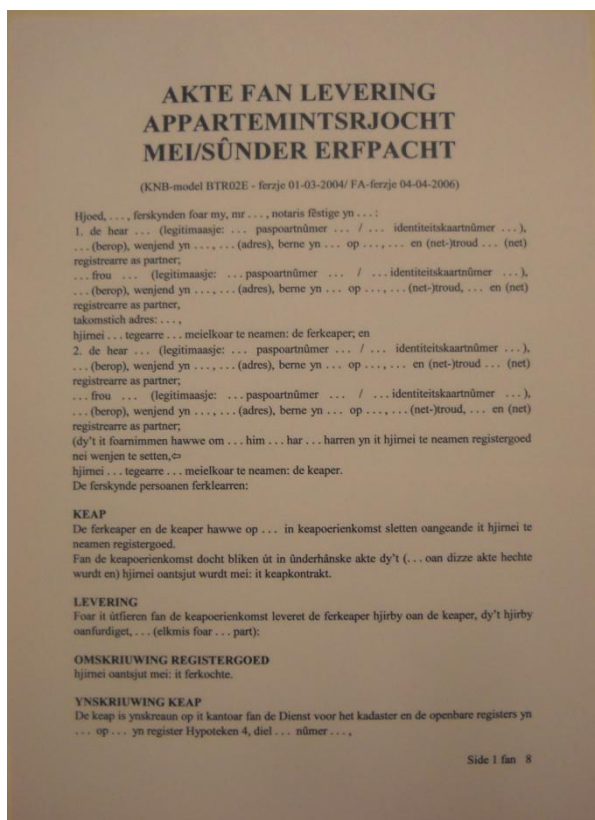
Társultat alapító levele fríz nyelven

A fríz nyelvű változat jogerős. Nem kell holland nyelvű változattal párosítani.

Ez a közjegyzői szerződés kizárólag fríz nyelven van megszerkesztve. A fríz nyelv egy teljes rangú hivatalos nyelv.

Forrás: <http://www.fa.knaw.nl>

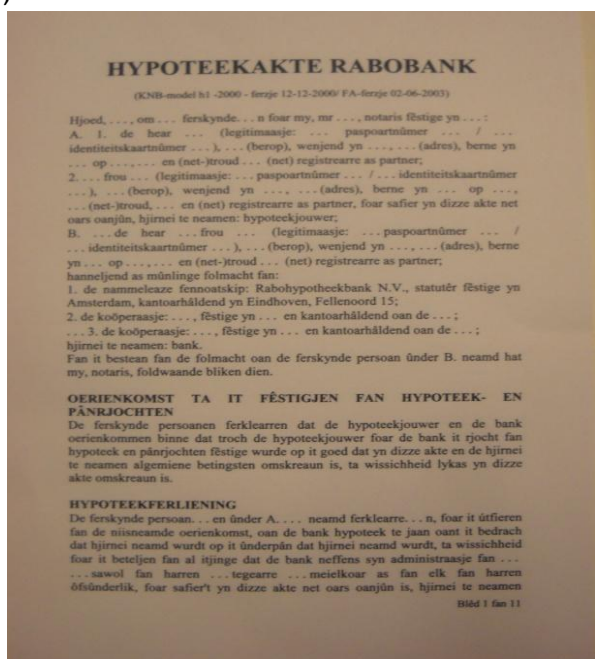
19.

Házvásárlás és bérleti szerződések. Ezek a szerződések természetesen érvényesek a bíróságokon.

Forrás: <http://www.fa.knaw.nl>

20.

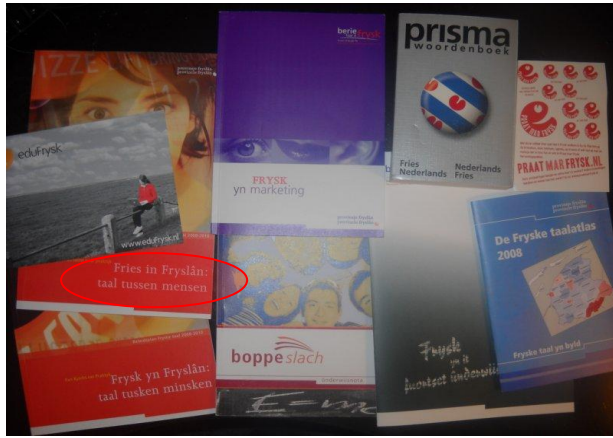

Banki Zálógszerződés. Több bank is elfogadja már a fríz nyelvű közjegyzői szerződéseket.

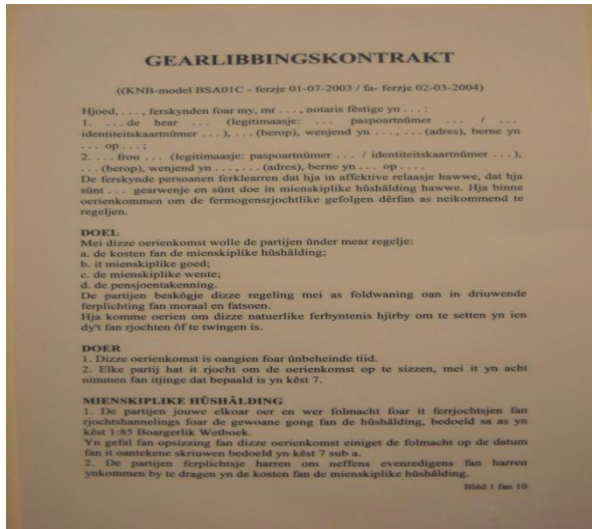
Forrás: <http://www.fa.knaw.nl>

11

21. Fríz nyelvű kiadványok és politikai irányvonalok.

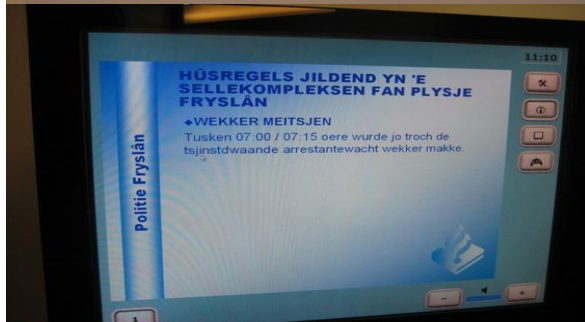

22. Együttélési szerződés fríz nyelven.
Fríz nyelvű végrendelet.

Forrás: <http://www.fa.knaw.nl>

23. A fríz nyelvet belső munkanyelvként is használják a bíróságokon és a rendőrségeken, amint a következő példából kiderül: fríz nyelvű munka procedúrák a rendőrségen.

Forrás: <http://www.afuk.nl>

24. Fríz nyelvű feliratok.
A polgármesteri hivatalokban természetesen használják a fríz nyelvet, nem csak táblákon, hanem gyakorlatilag majdnem minden írott és beszélt kommunikáció fríz nyelven történhet. Több frízországi település most vett fel egy hivatalos politikai irányvonalat, ami a fríz nyelvhasználatát illeti.

Forrás : Saját készítésű képek.

25.

Gemeenteraad

Onderwerp: Frysk taalordeening
Registrasjenummer: CF79.20046

De gemeente fan Hearrenfean;

sjen it útsêl fan it kolleezje fan bourgmester en wethâlders fan 12 maaie 2009;

yn omtinken nimjende dat it brûken fan de Fryske taal yn it offisjele ferkear rjipe wurdt troch de gemeente Hearrenfean;

dat artikel 2.9 fan de Algemene wet bestuursrecht de bestjoerorganen it feroch jout om regels te stellen foar it brûken fan de Fryske taal yn skriftlike stikken;

om'taken jannende om de Algemene wet bestuursrecht en om de Gemeenteraad;

BESLUT:

om de neikommende oardering oer it brûken fan de Fryske taal yn it skriftlik ferkear by de gemeente Hearrenfean fêst te stellen.

Artikel 1: definsje

Yn dizze oardening wurdt fermien: iunder:

- wettaligen, har foar de Nederlânske of de Fryske taal;
- bestjoerorganen: gemeente, it kolleezje fan bourgmester en wethâlders, en de bourgmester;

Artikel 2: berik fan de oardening

Dizze oardening regelt it brûken fan de Fryske taal yn skriftlike stikken fan de gemeente Hearrenfean.

Artikel 3: rjocht fan taalkar

De bestjoerorganen hawwe it rjocht om te kiezen foar it brûken fan de Fryske taal, foar safier dat rjocht net belemid wurdt troch wetlike bepalings.

Artikel 4: taalkar

De bestjoerorganen kiezen foar it begjint fan wettaligen.

Artikel 5: kriearis taalkar

By de taalkar wurdt yn alle publike rekken hâlden mei:

- a. de taalkeuze sâ't dy dellein binne yn artikel 2.10 fan de Algemene wet bestuursrecht;
- b. it belem om deselde taal te brûken as dêr't it bestjoerorganen yn oanskrum is (folgjend taalbeleid);

Fríz nyelvhasználati politikai irányvonalak.

It Hearrenfean, Kollumerlan, Snits, Danumeradiel, Ljouwerteradiel, Tytsjersteradiel, Ferwerdderadiel községeknek van egy ilyen nyelvhasználati irányvonala, többek között.

26.

Foarwurd

Achte Mzer en Mzeressen,

Hjirby biedt ik jo it Beleidsplan Frysk 2005 oan. Dit beleidsplan lit sjen hokker kant de gemeente Ferwerderadiel de kommende jierren út wol mei it Fryske taalbeleid. De gemeente wol har profiekerse as Fryske gemeente om sadwaande har Fryske identiteit dâldik achter te hâlden.

Neist saken dy't op it gemeentehûs spylje is der ek in haadtek opnommen oangjende it ûnderwiis, binne pjutteboarnenplakken oare it folwoekene ûnderwiis. It gemeentlik beleid is der op rjochte om alle keardingen te bekeken op it funksjonearjen yn in twatalige Frysk-Nederlânske maatskippij. Der moat by sjen wurde dat de gemeente allinnich in missearjende en stimulearjende taak hat.

Mei dit beleidsplan is keazen foar in oarspâk dy't oanslút by it 'Europees handvest voor regionale talen of talen van minderheden', dizze oarspâk wurdt ek brûkt troch de provinsje en oare Fryske gemeenten. Dizze oarspâk hat as foarstel dat in ferliking mei oare gemeenten en provinsje mooglik is.

Ik wol hjirby de wurkgroep, dy't gearsteld is foar it meitsjen fan it beleidsplan, tankje foar harren wurk. Henske keazen is der praat wurden oer it plan, oant it de foarm krigen hat sa't it der no leit.

Ik hoopje dat jo dit beleidsplan mei in soad nocht lêze silte.

Ferwert, augustus 2005

De boargemaster fan Ferwerderadiel,
Fierstafjehâlder Frysk taalbeleid,

Mr. Wíl van den Berg

boargemaster

Több fríz település elfogadott egy politikai irányvonalat, amely a következőkre vonatkozik:

- Csak fríz nyelvű táblák elhelyezése a polgármesteri hivatalon.
- Kizárólag fríz nyelven meghirdetett állások.
- A fríz községek egymás közötti kommunikációja kizárólag fríz nyelven történjen.
- Új utcanevek kizárólag fríz nyelven állíthatóak ki.
- A polgármesteri hivatal fríz nyelven kommunikál a polgárok felé.
- Minél többet kell fríz nyelven publikálni.
- A tanács kizárólag fríz nyelven készíti a jegyzőkönyveit.

TÖBB INFORMÁCIO

1. Magyar ember jogi alapítvány weboldala: <http://www.hungarian-human-rights.eu/>
2. Frízország hivatalos weboldala: <http://www.fryslan.nl> <http://www.berie.nl>
3. A Fríz akadémia hivatalos weboldala, sok hasznos információt tartalmaz a fríz nyelvhasználatról.
<http://www.fa.knaw.nl>
4. Mercator, hivatalos többnyelvűség az európai unióban: <http://www.mercator-research.eu/>
5. Az AFUK a fríz nyelvhasználatát szorgalmazza: <http://www.afuk.nl/>
6. Weboldal amely sok hasznos információkat tartalmaz a fríz nyelvhasználatról.
<http://www.hallofryslan.nl>
7. A Ijowert bíróság weboldala.
<http://www.rechtspraak.nl/Gerechten/Rechtbanken/Leeuwarden>
8. Kneppelfreed. (Gumibot péntek November 16, 1951) <http://www.kneppelfreed.nl/>
9. Az AFUK Beszélj Frízül kampánya: <http://www.praatmarfrysk.nl/>
10. Fríz oktatásügyi portal: <http://www.frysk.nl/> <http://www.tomke.nl>
11. Fríz nyelvhasználat a közigazgatásban: <http://www.gemeentenenfrysk.nl>
12. Európai egyezmény az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről.
<http://www.echr.coe.int> <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/html/177.htm>
13. Európai regionális nyelvek kártája fríz tanácskozó testülete: <http://konsultatyforgaan.nl>.
14. Fríz érdekvédelmi társulatok: <http://www.fryskebeweging.nl/>

KÜLÖN KÖSZÖNETET AZ AFÛK-NAK ÉS A PROVINSJE FRYSL ÂN-NAK.